

Відзив офіційного опонента

– доктора педагогічних наук, професора Фурси Оксани Олександрівни на дисертаційне дослідження **Руденької Тетяни Миколаївни** «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методик професійної освіти

Актуальність теми дослідження

Дисертаційне дослідження Т.М.Руденької має незаперечну актуальність, оскільки викликане необхідністю розробки сучасних педагогічних технологій для формування необхідного комплексу професійних компетенцій майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, що нерозривно пов'язано з підвищенням рівня духовності, моральності особистості і виявляється у взаємостосунках з людьми, спілкуванні з ними. До такого роду сучасних технологій формування компетентності фахівців належать і арт-педагогічні; при цьому арт-педагогіка в процесі підготовки фахівця мистецького профілю стає не просто засобом формування професійної компетентності, а й професійно значущим інструментом діяльності режисера, організатора народної художньої творчості, кінооператора, актора тощо.

Попри достатню дослідженість проблеми формування професійної компетентності фахівців означеної галузі використання з цією метою арт-педагогічних форм і методів вивчене досить слабо, що додає значущості поставленої перед Т.М.Руденькою мети дослідження. Дослідження спрямоване на розв'язання цілої низки суперечностей, серед яких найбільш суттєвою є суперечність між вимогами державних стандартів до рівня професійної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю та недостатньою підготовленістю педагогів коледжів культури і мистецтв до застосування арт-педагогічних технологій у практичній діяльності.

Актуальність мети і завдань дослідження Т.М.Руденької, таким чином, зумовлена нагальною необхідністю залучення методології, теорії і практики арт-педагогіки до процесу фахової підготовки у сфері мистецьких спеціальностей на рівні коледжу культури і мистецтв, та нестачею таких розробок у вітчизняному науковому просторі.

Наголосимо, що представлені в роботі Т.М.Руденької факти й висновки можуть позитивно впливати на процес розбудови всієї системи вищої освіти в Україні, опосередковано забезпечуючи її сталий розвиток і

конкурентоспроможність у світі, визначені у ст. 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (2012). Крім того, матеріали дисертації можуть бути корисними для розвитку компетентнісної моделі підготовки сучасного фахівця, що визначається в нещодавно введеному в дію Законі України «Про вищу освіту» (2016).

Викладені аргументи засвідчують, на нашу думку, актуальність і наукову затребуваність дисертаційного дослідження Т.М.Руденької, предметом якого обрано педагогічні умови та технологію формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки в процесі навчання у коледжі.

Наукова новизна одержаних результатів

У дисертації представлено всі необхідні рівні наукової новизни отриманих у процесі дослідження результатів. До найбільш істотних наукових результатів, що вперше представлені в дисертації Т.М.Руденької, варто віднести: обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки в умовах навчання в коледжі; з'ясування чинників впливу професійного середовища коледжу культури і мистецтв на формування професійної культури майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей; конкретизацію змісту, послідовності етапів, форм та методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки; обґрунтування виховного та дидактичного потенціалу арт-педагогіки як технологічного інструментарію в процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей у коледжі. Крім того, дисертанткою в процесі експерименту внесено відповідні зміни до змісту дисциплін фахової спрямованості (художнього слова, режисури, сценарної майстерності, акторської майстерності) у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, до змісту та форм проведення арт-педагогічних занять та арт-педагогічних ситуацій у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Оцінка змісту та завершеності дисертації

Ознайомлення з текстом дисертації Т.М.Руденької засвідчує використання дисертанткою міждисциплінарного підходу до вивчення проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки. Позитивне враження

складає коректний науковий апарат представленого дисертаційного дослідження, обґрунтованість основних завдань дослідження, їх узгодженість з текстом роботи та загальними висновками до неї.

Аналіз змісту дисертації та її завершеності свідчить про те, що робота Т.М.Руденької «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки» має чітку логічну структуру, зумовлену метою й завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 236 сторінок, з яких 170 сторінок основного тексту, що відповідає сучасним технічним вимогам до кандидатських дисертацій у галузі суспільних і гуманітарних наук.

У дисертації використано достатній масив наукових джерел, що підкреслює міждисциплінарний характер роботи. Структура дисертації цілком логічна; не викликає застережень науковий апарат дослідження, який відповідає спеціальності, за якою виконано дисертаційне дослідження. Робота написана грамотним виваженим науковим стилем. Автор виявляє ґрунтовну обізнаність не лише в галузі педагогіки, але й філософії освіти, культурології, соціології, математичної статистики.

Коректно обґрунтовані основні суперечності, які вимагають розв'язання у процесі дослідження. Використана в дослідженні джерельна база є достатньою за обсягом та галузями наукових досліджень: дослідниця скористалася численними нормативними документами у галузі вищої освіти щодо побудови компетентнісної моделі фахівця; здійснила ґрунтовний огляд наукових публікацій щодо арт-педагогічних та арт-психологічних методів підготовки фахівців, щодо формування професійних компетенцій і компетентностей фахівців різних спеціальностей в освітньому середовищі ВНЗ, використала численні науково-методичні матеріали, що використовуються в коледжах та університетах для підготовки фахівців, а також інтернет-видання, сайти бібліотек та окремих періодичних видань – як вітчизняні, так і зарубіжні.

Не викликають застережень представлені у п.1.2. зміст та структура професійної компетентності фахівців мистецьких спеціальностей, куди дисертанткою віднесено перцептивний, мотиваційно-емоційний, когнітивний та організаційно-діяльнісний компоненти. Заслужовує на увагу здійснений Т.М.Руденькою аналіз арт-педагогіки як технологічного інструментарію у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей у коледжі. Коректно й обґрунтовано визначено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх

фахівців мистецьких спеціальностей у коледжі. Цілком погоджуюся з представленою Т.М.Руденькою у п.2.2 організацією та програмою педагогічного експерименту, який відображає достатній рівень її підготовленості як самостійного дослідника-експериментатора. Як засвідчив текст роботи, дослідниця глибоко входить у специфіку, зміст, форми та методи арт-педагогічної підготовки фахівців мистецького профілю в коледжі, представляє в дисертації результати власного багаторічного досвіду використання арт-педагогічного інструментарію в процесі підготовки фахівців.

На особливу увагу, на мою думку, заслуговує обґрунтування у дисертаційній роботі авторської технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей у коледжі. Цілком підтримую позицію дисертантки щодо застосування комплексу арт-педагогічних засобів реалізації авторської технології, а саме: літературних – поезії, есе, діалоги, декламація, дискусії, фантазування; художніх – рисунки, картки, ліплення, фотографії, оформлення; музичних – пісні, фонова музика, танці, ритми, імпровізації; театральних – дилеми, інтерактивні вправи, рольові ігри, плейбек-театр, форум-театр, акторські тренінги, етюди; рухових – пластичні вправи, психогімнастика, фізичні вправи, танці; колективна творчість – спільні навчальні й мистецькі проекти. Ці компоненти дисертантка цілком обґрунтовано концентрує в методичному компоненті своєї технології. Таким чином, робота Т.М.Руденької має не лише теоретичний, але й суто науково-методичний зміст, що підкреслює практичне значення виконаного дослідження.

Дисертація Т.М.Руденької, отже, має незаперечну наукову новизну, виходячи з недостатнього рівня дослідженості проблеми у вітчизняних наукових джерелах. Достатньою є апробація дисертаційної роботи.

Таким чином, до **основних наукових здобутків**, отриманих особисто Т.М.Руденькою у процесі дослідження, можна віднести:

1. Ґрунтовне опрацювання теоретичних засад формування професійної компетентності майбутнього фахівця засобами арт-педагогіки.
2. Системний аналіз арт-педагогіки як технологічного інструментарію у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей у коледжі.
3. Теоретичне обґрунтування ефективності педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки у коледжі.
4. Інноваційну позицію автора щодо обґрунтування та експериментальної апробації авторської технології формування

професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки у коледжі.

5. Системний аналіз максимально можливого комплексу арт-педагогічних форм, методів, засобів, прийомів у практичній роботі з формування професійної компетентності фахівців мистецьких спеціальностей.

Аналіз змісту дисертації та публікацій, у яких опубліковано основні результати дослідження Т.М.Руденької, засвідчує достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Таким чином, оцінка змісту дисертації Т.М.Руденької «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки» дозволяє говорити про те, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Отримані автором результати мають значення для розвитку вітчизняної науки і практики. Його результати (розроблена в процесі дослідження технологія формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю) реалізовано в системі професійної підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей; удосконалені зміст, форми і методи арт-педагогіки апробовані в навчально-виховному процесі коледжів культури і мистецтв. Результати дослідження також можуть бути використані в системі професійної підготовки фахівців різних спеціальностей та підвищення кваліфікації працівників сфери освіти і культури.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

У джерельній базі дисертації й авторефераті представлено 13 одноосібних публікацій автора, аналіз проблематики яких свідчить про відображення основних результатів кожного з розділів дисертаційного дослідження. Кількість публікацій, їх обсяг, якість і проблематика відповідають вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника».

Висновки й результати дослідження доповідалися на 6 міжнародних, 1 всеукраїнській та 2 регіональних наукових конференціях, симпозіумах, семінарах, що проходили в Караганді, Києві, Одесі, Ніжині, Житомирі.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де здійснювалася апробація дисертаційного дослідження, характер наукових публікацій, у яких відображено окремі положення й результати наукового пошуку, повною мірою відображають різноманітні аспекти вивчення проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки в коледжі.

З огляду на це, можна стверджувати, що кількість і якість опублікованих Т.М.Руденькою наукових праць є достатньою, дисертація пройшла належну апробацію і є самостійною науковою працею.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Зазначимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації Т.М.Руденької є ідентичними. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він цілком відповідає вимогам, що визначаються МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Т.М.Руденькою дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження

Як усяка наукова праця, присвячена дослідженню маловивчених і водночас актуальних педагогічних феноменів, дисертація Т.М.Руденької містить і певні дискусійні положення, а відтак хотілося б уточнити й конкретизувати бачення автора щодо деяких із них:

1. Обґрунтовуючи у розділі 1 зміст та сутність базових понять дослідження, дисертантка іноді зі змістової точки зору підмінює поняття «арт-педагогіка» суміжним поняттям – «арт-психологія». Зрозуміло, що арт-психологія є більш розробленим технологічним інструментарієм, однак для повного розкриття теми дослідження варто було б чітко розмежувати ці поняття і з'ясувати, власне, педагогічну специфіку мистецьких засобів у професійній підготовці фахівців.

2. Визначаючи у п.2.2 особливості організації й програму експериментальної частини роботи, бажано було б більш чітко простежити взаємозалежність критеріїв і показників сформованості компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей з компонентами означеної професійної компетентності – перцептивним, мотиваційно-емоційним, когнітивним та організаційно-діяльним.

3. Експериментальна база дослідження Т.М.Руденької не викликає застережень. Проте в процесі її обґрунтування (с.94-95 дисертаційного дослідження) вважаю необхідним з'ясувати специфіку кожного з навчальних

закладів, що брали участь в експерименті - Житомирського коледжу культури і мистецтв імені Івана Огієнка, Тульчинського училища культури, Київського обласного коледжу культури і мистецтв, Кам'янець-Подільського коледжу культури і мистецтв, Ужгородського коледжу культури і мистецтв. Крім того, у розділі 1 вимагає, на мою думку, більш ґрунтовного опрацювання специфіка коледжу як особливого освітнього середовища, де застосовуються арт-педагогічні технології.

4. У п. 2.1 дисертаційного дослідження досить коректно сформульовані педагогічні умови формування компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки у коледжі. Проте з тексту дисертаційного дослідження не зовсім чітко простежується експериментальна перевірка ефективності означених педагогічних умов, натомість дисертантка сконцентрувала увагу на експериментальній перевірці технології формування професійної компетентності фахівців мистецьких спеціальностей в коледжі, а в межах формувального етапу експерименту з'ясовувала переважно сформованість кожного з компонентів означеної професійної компетентності.

5. З тексту дисертаційного дослідження не зрозуміло, наскільки глибоко дисертантка знайома із зарубіжним досвідом реалізації арт-педагогічних форм і методів у професійній підготовці фахівців, а цей досвід є досить ґрунтовним і вимагає серйозного наукового вивчення. Вважаю, що винесення такого аналізу на сторінки дисертації дозволило б дисертантці співвіднести результати свого дослідження з європейським освітнім контекстом у межах проблематики наукового пошуку.

Загальний висновок

Попри висловлені зауваження, що мають дискусійний чи рекомендаційний характер, загалом подана до захисту дисертація Тетяни Миколаївни Руденької «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки» є актуальним, самостійним, завершеним і достатньо апробованим дослідженням, результати якого мають практичне значення для розвитку вітчизняної педагогічної науки і практики. Сформульовані у дослідженні висновки можуть бути корисними для підготовки наукових праць з професійної педагогіки, філософії й соціології освіти, соціальної педагогіки, у практиці організації процесу підготовки фахівців із застосуванням арт-педагогічних методів і методик.

Аналіз дисертаційного дослідження засвідчує його цілісність, самостійність, завершеність, належну наукову новизну і практичну значущість, повну відповідність паспорту спеціальності. Дисертація і автореферат загалом відповідають вимогам до оформлення дисертацій і авторефератів дисертацій (п. 9, 11, 12, 13, 14 Постанови КМУ № 567 від 24.07.2013 р. «Про порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»). Це дозволяє рекомендувати спеціалізованій вченій раді Житомирського державного університету імені Івана Франка присвоїти Тетяні Миколаївні Руденькій науковий ступінь кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
ректор Мистецького інституту
художнього моделювання та дизайну
імені Сальвадора Далі

О.А.Фурса